

1. Miejscowość	LUBIĄŻ	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	WOŁÓW	Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem, na którym jest znaczna ilość zabytków archeologicznych	
3. Powiat	WOŁOWSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

W latach 1672-1681 r. nowy opat Jan Reich podejmuje kompleksową przebudowę i rozbudowę klasztoru. W 1727 r. budowa Kalwarii na wzgórzu. W 1739-1755 r. Przeprowadzenie regulacji kanałów wokół klasztoru. W 1740 r ucieczka opata na Morawy. W 1741 r. Na opactwo nałożono kontrybucję w wysokości 200.000 talarów, ponadto zakwaterowano tu 600 huzarów pruskich, których utrzymywać musiał klasztor. W 1746 r. Budowa szkoły obok kościoła św. Walentego. W 1757 r. podczas wojen śląskich w klasztorze stacjonuje garnizon austriacki. W 1761 r. pod Lubiążem stacjonuje armia pruska. W 1763 r. w Lubiążu-Miasteczku, koło kościoła założono winnice na 15 morgach. W 1810 r. sekularyzacja klasztoru. W 1813 r. w czasie wojen napoleońskich budynki klasztorne wykorzystywano na szpital dla żołnierzy rosyjskich, a kościół św. Jakuba na arsenał. W 1817 r. pałac opatów, budynki mieszkalne i gospodarce przeszły na własność państwowej stadniny koni. Na dziedzińcu głównym przed klasztorem urządzono plac do konnej jazdy. W 1818 r. kościół klasztorny został kościołem parafialnym. W 1823-1830 r. decyzją króla pruskiego budynki klasztorne zostały przeznaczone na szpital dla umysłowo chorych. Prace adaptacyjne ukończono w 1830 r. W 1836 r. przekazanie kościoła św. Jakuba gminie ewangelickiej. W 1844 r. Lubiąż-Miasteczko traci prawa miejskie. W 1849 r. wielki pożar w Lubiążu. W 1900-1906 r. organizacja i budowa nowego szpitala psychiatrycznego w Lubiążu-Miasteczku. W 1918-1923 r. budowa linii kolejowej Wołów. W 1939 r. w klasztorze produkowano sprzęt wojskowy. W latach 1945-1948 r. w klasztorze znajduje się szpital jednostek armii radzieckiej, od 1951 r. pomieszczenia klasztorne użytkowane są jako magazyny. W 1956 r. Rozebrano część budynków gospodarczych, w pałacu opatów powstała składnica muzealna. Miejscowość dwudzielna położona wzdłuż prawego brzegu Odry. Część południowo-wschodnia jest wielodrożnicą, której zasadnicza część o osi, którą stanowi ulica biegnąca wzdłuż brzegu Odry ma charakter ulicówki z zabudową miejscami zwartą, w większości kalenicową. Na południowo-wschodnim krańcu tej ulicy, na skarpie nadodrzańskiej położony jest zespół pocysterski. Przy pozostałych ulicach tej części Lubiąża znajduje się zabudowa zagrodowa, miejscami dość zwarta. Na wschód od tej części wsi, przy drodze do Brzegu Dolnego, usytuowany jest drewniany, nieczynny wiatrak. Część północno-zachodnia ma układ wielodrożny. W jej środkowej partii usytuowany jest kościół parafialny, na północno-wschodnim krańcu znajduje się zespół budynków w terenie zadrzewionym: szpital psychiatryczny. W tej części Lubiąża zabudowa jest nieregularna; jest tu wiele nowych budynków, zarówno jedno-, jak i wielorodzinnych bloków. Obie części Lubiąża połączone są aleją. Na dzisiejszy Lubiąż składają się dwie jednostki urbanistyczne: Closter Leubus – część klasztorną, południową oraz północną: Leubus Stadtel - miasteczko Lubiąż.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

21/1/76-23 cmentarzysko ciałopalne- k. łużycka, cmentarzysko- k. łużycka (halsztat).

23/4/76-23 skarb- k. łużycka, osady- k. łużycka /w. średn.

24/5/76-23 cmentarzysko ciałopalne – k. łużycka, ślady osadnicze- późny neolit ? /pradzieje/ w. średn.

27/8/76-23 osada- k. łużycka.

29/10/76-23 osada- k. łużycka / k. przeworska, cmentarzysko szkieletowe- w. średn., osada- w. średn., osada-średn., osady- k. łużycka / k. przeworska.

30/11/76-23 osady- k. łużycka / pradzieje / k. przeworska / w. średn.

31/12/76-23 ślad osadniczy- k. łużycka / k. przeworska / w. średn. / średn.

39/19/76-23 osada- k. łużycka, cmentarzysko ciałopalne- k. łużycka, osada- w. średn., grodzisko- w. średn., relikty zabudowy klasztornej- XII w.

40/20/76-23 wodociąg- średn.

43/23/76-23 znalezisko luźne.

45/25/76-23 osady- k. łużycka/ k. przeworska.

46/26/76-23 osada- nieokreślona.

49/29/76-23 ślad osadniczy- pradzieje / średn.

51/31/76-23 pkt osadniczy- k. łużycka / w. średn. / średn.

60/40/76-23 pkt osadniczy – pradzieje.

61/41/76-23 pkt osadniczy- k. łużycka / przeworska / pradzieje.

65/45/76-23 pkt osadniczy- k. łużycka.

66/46/76-23 ślady osadnictwa- k. łużycka / w. średn. / średn.

69/4/76-23 ślady osadnictwa- w. średn. / p. średn.

Bibliografia:

- Richard Junke: Wohrlau, Geschichte des Furstentums und des Kreises von ..., Wurzburg 1965, GŚŁ 50212 II, [RJ 1965]
- Knie J.: Alphabetisch-statistisch-topographische Ubersicht der Dorfer, Flecken, Stadte und anderen Orte der konigliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845 [K. 1845, s.]
- Regesty Śląskie, pod redakcją Waclawa Korty, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5(1360), Wrocław 1992• Schlesisches Giiter-Adressbuch. Verzeichnis samtlicher Rittergueter und selbstandigen Gutsbezirke, sowie der grosseren Landguter der Provinzen Nieder- und Oberschlesien Breslau 1891,1912, 1937
- Wytyczne konserwatorskie do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wołów, Wrocław 2000• Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Brieg t. IV 1785; t.VII 1787

Materialy kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887, nowelizacja 1929, wydanie 1937-1940.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. Inwestycje wymagające prac ziemnych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie dominant, skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu szpitalnego zabudowy klasztornej, wiatraka oraz zagrody z terenu Górnych Łużyc (translokowanej).

Opracowanie załącznika:

(data i podpis)

czerwiec 2023

Justyna Kość

Justyna Kość